

**СУПЕРЕЧНОСТІ
Й СИНЕРГІЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ
ПОЛІТИКИ
ДЕРЖАВИ**

АРБУЗОВА Т.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки,
Білоцерківський національний аграрний університет
(м. Біла Церква)

У статті досліджено суперечливі й синергетичні аспекти економічної й соціальної політик держави, обґрунтовано необхідність їхньої системної взаємодії в Україні, особливо у контексті воєнного стану, реформ і європейської інтеграції. Зазначено, що аналіз економічної та соціальної політик є ключовим для розуміння механізмів функціонування, а також модернізації сучасних держав. Він формує наукову основу для ухвалення ефективних управлінських рішень, сприяє гармонізації цілей економічного розвитку й підвищення якості життя населення, допомагає запобігати соціально-економічним дисбалансам. Визначено, що взаємодія досліджуваних політик зазвичай має комплементарний характер. Водночас з'ясовано природу потенційних суперечностей, наведено аргументи на користь відсутності фундаментального конфлікту і доречності синергетичного підходу. Доведено, що соціальна політика розглядається як необхідний елемент економічної стратегії, яка забезпечує інституційну та соціальну стійкість суспільних систем, людський розвиток, стабільність і довгострокове зростання економіки. З'ясовано, що в країнах із розвинутими економіками соціальний компонент соціально-економічної політики відіграє провідну роль. Попри значні бюджетні витрати, соціальні програми розглядають як стратегічні інвестиції, а не як фіскальне навантаження. Оцінювання взаємодії економічної та соціальної політик в Україні свідчить про наявність як елементів взаємодоповнення, так і значних структурних суперечностей. У роботі подано доказову базу обох проявів. Виявлено, що для України досі характерний домінуючий вплив розбіжностей між економічною та соціальною політиками, що синергія між ними хоч й існує, проте є фрагментарною і часто ситуативною. Сформульовано рекомендації для посилення взаємодії між економічною і соціальною політиками на національному рівні.

Ключові слова: економічна політика держави, соціальна політика держави, суперечності, синергія, розвиток, економічна ефективність, соціальна справедливість, державне регулювання, людський капітал, стійкість, конкурентоспроможність.

Рис.: 1. Літ.: 20.

**CONTRADICTIONS AND SYNERGY OF THE STATE ECONOMIC
AND SOCIAL POLICIES**

ARBUSOVA Tetyana,
Candidate of Economical Sciences,
Associate Professor of the Department of Public Management,
Administration and International Economics,
Bila Tserkva National Agrarian University
(Bila Tserkva)

CONTRADICTIONS AND SYNERGY OF THE STATE ECONOMIC AND SOCIAL POLICIES © 2025 by ARBUSOVA Tetyana is licensed under CC BY 4.0

The article is devoted to the study of contradictory and synergistic aspects of the state economic and social policies, substantiating the need for their systematic interaction in Ukraine, especially in the context of martial law, reforms and European integration. It is underlined that the analysis of economic and social policies is the key to the understanding of modern states functioning and modernization mechanisms, forms a scientific basis for making effective management decisions, contributes to the harmonization of economic development goals and improving the quality of the population life, helps to prevent socio-economic imbalances. It has been established that the interaction of the studied policies is usually complementary, while the nature of potential contradictions has been clarified, arguments are presented in favor of the fundamental conflict absence and the appropriateness of a synergistic approach. It is substantiated that social policy is considered as a necessary element of economic strategy, which ensures institutional and social sustainability of social systems, human development, stability and the economy long-term growth. It has been highlighted that the social component of socio-economic policy plays the leading role in the countries with well-developed economics and that despite the significant budget expenditures, social programs are considered as strategic investments, and not as a fiscal burden. It is noted that the assessment of economic and social policies interaction in Ukraine indicates the presence of the both elements of complementarity and significant structural contradictions, and the evidence base of both manifestations has been presented. It is proved that Ukraine is still characterized by the dominant influence of differences between the economic and social policies, that synergy between them exists, but it is fragmentary and often situational. The recommendations for strengthening the interaction between economic and social policies at the national level have been proposed.

Key words: state economic policy, state social policy, contradictions, synergy, development, economic efficiency, social justice, state regulation, human capital, sustainability, competitiveness.

Fig.: 1. Ref.: 20.

Постановка проблеми. Економічна політика держави є системною діяльністю, що поєднує різні напрями регулювання економічних процесів, визначає стратегічний курс країни й забезпечує баланс між ринковими механізмами й державним втручанням. Вона слугує базовим інструментом досягнення стійкого розвитку, конкурентоспроможності на основі економічної ефективності й соціального добробуту. Останній складник неминуче поєднує її з соціальною політикою, яка покликана цілеспрямовано регулювати соціальні відносини й забезпечувати соціальну справедливість. Дослідження економічної та соціальної політик держави на засадах діалектики має винятково важливе значення як для науки, так і для практики державного регулювання. Це пояснюється тим, що саме ці політики визначають траєкторію розвитку суспільства, формують рівень добробуту населення та забезпечують стабільне функціонування економічних і соціальних інститутів.

Чітко розмежувати економічну й соціальну політики є проблематично через їхню органічну взаємозалежність і взаємопроникнення. У сучасних моделях державного управління ці політики розглядають як дві частини єдиної соціально-економічної політики, що спільно забезпечує економічний розвиток і суспільний добробут, а не як окремі системи. Водночас економічна ефективність ґрунтується на раціональному розподілі ресурсів, а соціальна справедливість – на розподілі доходів. Тому важливо з'ясувати суперечності між цими двома складниками інтегрованої системи державного регулювання,

що демонструє реалізацію філософського закону єдності й боротьби протилежностей як внутрішнього джерела розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження, у яких розв'язують питання змісту, складників, механізму формування та реалізації державної економічної й соціальної політик, належать таким вітчизняним вченим, як: В. Базилевич, О. Безпаленко, Т. Бурлай, З. Бурик [15], Т. Васильців [18], В. Геєць, А. Гриценко, В. Дорошенко, П. Єщенко, Я. Жаліло, О. Коваль, В. Лагутін, Е. Лібанова, О. Мульська [18], Р. Лупак [18], К. Ніколаєць, Є. Ткач, Ю. Уманців, М. Штань й ін., а також іноземним дослідникам: Д. Аріелі, А. Банерджі, М. Біртха [10], О. Бланшар [3], П. Вайзе, Т. Веблен, Ф. Гросс-Вольгемут [10], Р. Дарендорф, Д. Дж. Демінг [13], Е. Дуфло, К. Ендрюс [6], Г. Еспінг-Андерсен [4], Дж. М. Кейнс, Е. Маврозахаракіс [8], Дж. С. Мілль, А. Мюллер-Армак, А. С. Пігу, К. Реворт, К. Й. Родбертус-Ягецов, П. Самюельсон [2], Г. Стендинг [5], Дж. Стігліц [1], В. Нордгауз [2], Ю. Окамура [6], В. Дж. Онг, Т. Пікетті, Р. Титмус, М. Фукс [10], А. Хемерійк [14], С. Цагкарakis [8] й ін. Доцільно з'ясувати їхню суперечливу й взаємодоповнювальну природу й особливості прояву цієї двоїстості в українській практиці державного регулювання.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – вивчити суперечливі й синергетичні аспекти економічної й соціальної політики держави. Для цього важливо: з'ясувати природу потенційних суперечностей, аргументувати необхідність синергетичного підходу, оцінити взаємодію економічної та соціальної політик в Україні, сформулювати пропозиції щодо узгодження напрямів обох політик і отримання максимально ефекту синергії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна політика держави ґрунтується на використанні комплексу інструментів – фіскальних, монетарних, інституційних, регуляторних – для впливу на економічну динаміку, структуру виробництва й розподіл ресурсів [1, с. 111, 565, 771, 851; 2, с. 303, 336]. Така політика передбачає поєднання стратегічних цілей (довгострокове зростання, структурна модернізація, підвищення конкурентоспроможності) й операційних завдань (стабілізація інфляції, зайнятості, балансу бюджетних і зовнішніх платежів) [2, с. 336; 3, с. 469]. Її ключовою ознакою є здатність держави формувати інституційні умови, що мінімізують ринкові провали й забезпечують ефективне функціонування ринкових механізмів [1, с. 28, 81–83].

Соціальна політика держави – система цілей, принципів, інструментів і заходів, спрямованих на забезпечення соціального добробуту населення, відтворення та розвиток людського капіталу, підтримання соціальної стабільності й мінімізацію соціальних ризиків [4, с. 32; 5, с. 205, 210, 267; 6, с. 1; 7, с. 28], зокрема, через дотримання справедливості розподілу доходів, гарантування доступу до суспільних благ, створення ефективної системи охорони здоров'я, освіти, зайнятості й соціальної підтримки тощо [4, с. 145].

Аналіз економічної та соціальної політик формує наукову основу для

ухвалення ефективних управлінських рішень, сприяє гармонізації цілей економічного розвитку й підвищенню якості життя населення, а також допомагає запобігати соціально-економічним дисбалансам через:

1) вплив на макроекономічну стабільність і добробут – економічна й соціальна політики визначають темпи економічного зростання, рівень зайнятості, інфляцію, інвестиційну активність, а також якість життя населення. Взаємодія цих політик забезпечує збалансований розвиток, де економічні рішення супроводжують механізмами соціального захисту [8, с. 2]. Без глибокого аналізу цих політик держава ризикує втратити можливість забезпечувати довгострокову стабільність;

2) необхідність узгодження економічних стимулів і соціальної справедливості – держава постійно стикається з потребою поєднати економічну ефективність і соціальну рівність. Це створює фундаментальні дилеми: наприклад, між обсягом соціальних видатків і бюджетною стійкістю, або між лібералізацією економіки й необхідністю захисту вразливих груп [4, с. 32]. Аналіз обох політик дає змогу оцінити оптимальні межі перерозподілу й державного втручання;

3) запобігання соціальним ризикам і нерівності – соціальна політика відіграє ключову роль у зменшенні бідності, нерівності доходів, забезпеченні доступу до освіти, медицини й соціальних послуг. Недостатнє вивчення соціальної політики призводить до зростання соціальних ризиків, конфліктності, зниження довіри до державних інститутів і погіршення людського капіталу, що негативно позначається на економіці;

4) формування ефективних механізмів державного регулювання – сучасна економіка характеризується високою невизначеністю, глобалізацією та технологічними змінами. Ефективність державного регулювання залежить від того, наскільки якісно держава розуміє економічні й соціальні наслідки своїх рішень [3, с. 469]. Дослідження політик забезпечує прогнозованість, правову визначеність і результативність управлінських рішень;

5) підвищення конкурентоспроможності й розвитку людського капіталу – у країнах, де соціальна політика спрямована на розвиток людського капіталу, зростають продуктивність, інноваційність і рівень інвестицій [7, с. 28]. Дослідження взаємодії економічної та соціальної політик дає змогу державі створювати умови для підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

У науковій літературі питання взаємозв'язку між економічною та соціальною політиками традиційно розглядають крізь призму їхньої функціональної взаємодії та потенційних точок напруги. З одного боку, економічна політика спрямована на забезпечення економічного зростання, підвищення продуктивності й ефективності використання ресурсів; з іншого – соціальна політика орієнтована на перерозподіл доходів, зниження нерівності й забезпечення соціальних гарантій (рис. 1). Це створює відомий у теорії так званий компроміс (trade-off) між ефективністю та рівністю (efficiency – equity trade-off) [1, с. 166].

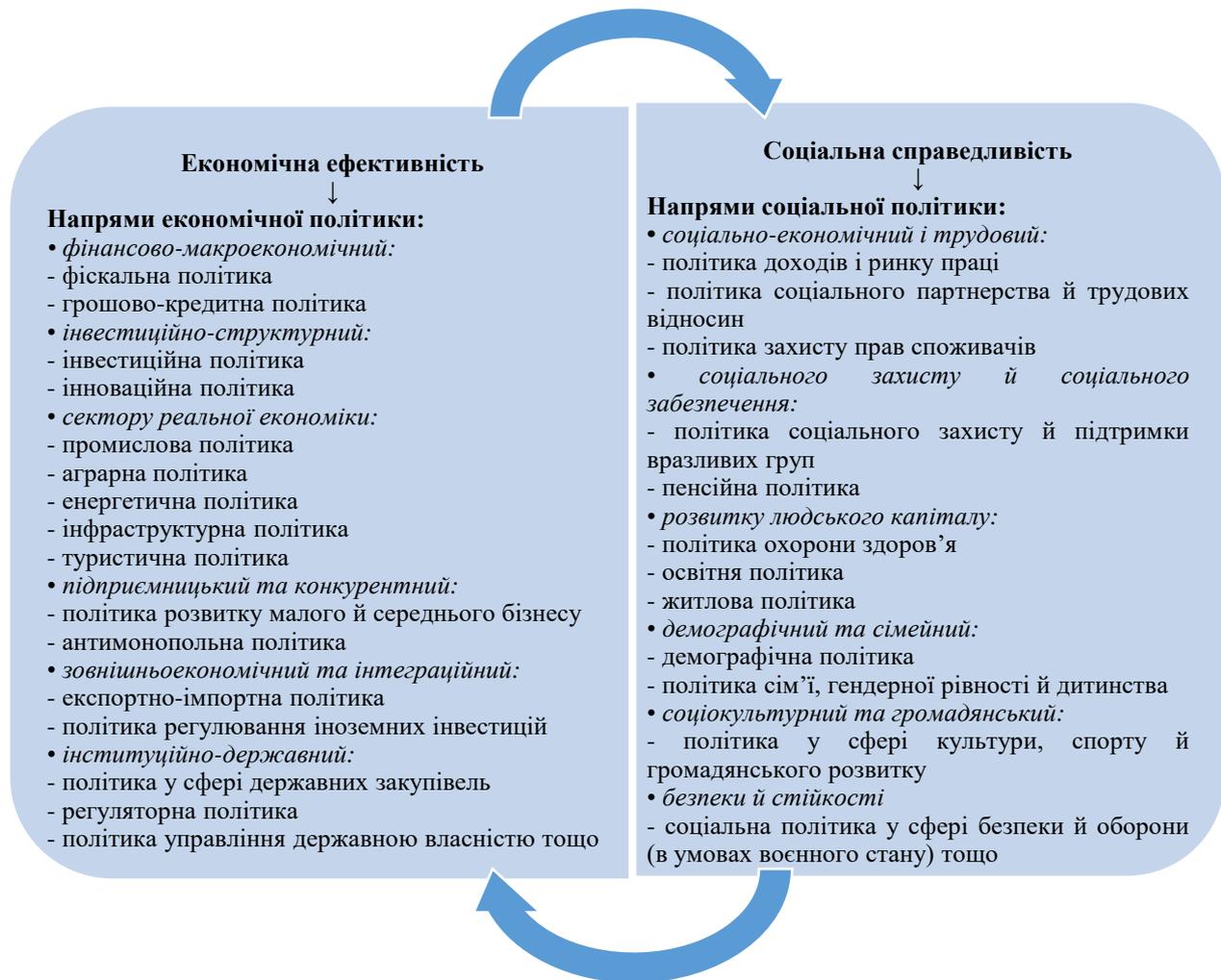

Рис. 1. Взаємозв'язок між економічною та соціальною політиками

Джерело: складено автором на основі [1–5; 15; 17; 18]

Пошук такого компромісу відображено, зокрема, у державно-соціалістичній концепції соціального регулювання економіки К. Й. Родбертуса-Ягцова (1842–1850 рр.), соціально-ліберальному підході Дж. С. Мілля (1848 р.), неокласичній теорії соціально-економічної рівноваги В. Парето (1896–1906 рр.), інституціоналістській концепції соціально контрольованої економіки Т. Веблена (1899–1904 рр.), економіці добробуту А. С. Пігу (1908–1920 рр.), кейнсіанській макроекономічній концепції соціально орієнтованого державного втручання (1936 р.), доктрині ордолібералізму (40–50 рр. XX ст.), мікроекономічному експериментальному підході у соціально-економічній політиці А. Банерджі – Е. Дуффо (2003–2011 рр.), «економіці пончика» К. Реворта (2012–2017 рр.), базовому законі узгодження економічної та соціальної політики у контексті темпів зростання заробітної плати й продуктивності праці тощо.

Взаємодія економічної та соціальної політик зазвичай має комплементарний характер, проте в низці випадків між ними виникають потенційні конфлікти, зумовлені різною спрямованістю цілей та інструментів. Отже, певна структурна суперечність справді може існувати [1, с. 17]. Соціальна політика вимагає значних бюджетних ресурсів, що створює тиск на

державні фінанси й може обмежувати можливості інвестицій у розвиток або стимулювання приватної ініціативи. Високий рівень соціальних видатків інколи розглядають як чинник, що знижує економічну динаміку через збільшення податкового навантаження, зростання собівартості продукції, а отже, й цін, або формування залежності від трансфертів [6, с. 17].

У науковій літературі суперечності між економічною і соціальною політиками держави аналізують переважно в площині вибору між ефективністю та рівністю, а також між ринковою динамікою та соціальними гарантіями [4, с. 15]. Деталізуємо зміст таких потенційних суперечностей:

1) розбіжність між цілями економічної ефективності й соціальної рівності – економічна політика прагне максимального зростання, конкуренції та продуктивності, тоді як соціальна політика орієнтована на рівність, перерозподіл і соціальний захист. Надмірно високі перерозподільчі видатки можуть знижувати стимули до праці й інвестицій, що гальмує зростання [1, с. 248];

2) суперечність між фіскальною стійкістю та розширенням соціальних гарантій. Збільшення соціальних витрат – пенсій, субсидій, соціальних програм – створює фіскальний тиск, що може конфліктувати з цілями бюджетної стабільності [9, с. 13]. Особливо це проявляється в умовах демографічного старіння, яке збільшує навантаження на пенсійну систему;

3) конфлікт між гнучкістю ринку праці й соціальним захистом – економічна політика у сфері ринку праці орієнтується на підвищення мобільності, гнучкості зайнятості й зниження бар'єрів для роботодавців. Соціальна політика, навпаки, прагне посилити гарантії найманих працівників, що може обмежувати можливості бізнесу швидко адаптуватися до ринкових змін [4, с. 132];

4) розбіжність між стимулюванням інвестицій і високим рівнем соціального оподаткування – система високих податків, необхідних для фінансування соціальної сфери, може знижувати інвестиційну привабливість країни й скорочувати обсяги приватних капіталовкладень. Водночас недостатнє оподаткування призводить до погіршення якості соціальних послуг і зростання нерівності;

5) конфлікт між короткостроковими економічними цілями й довгостроковими соціальними пріоритетами – економічна політика часто спрямована на досягнення швидких макроекономічних результатів [10, с. 8]: зростання ВВП, інвестиційної активності, стабілізації цін. Натомість соціальна політика має довгостроковий характер – формування людського капіталу, подолання бідності, розвиток освіти й охорони здоров'я [10, с. 20–21; 11, с. 115]. Ці стратегії можуть конфліктувати у виборі пріоритетів бюджетного фінансування;

6) розбіжність між ринковою конкуренцією та соціальною справедливістю – економічна політика підтримує ринкову конкуренцію, що неминуче створює переможців і тих, хто програє. Соціальна політика, навпаки, прагне згладжувати ринкові диспропорції через механізми соціального страхування, допомоги або регулювання [8, с. 1, 5]. Це створює напругу між

ринковими й соціальними механізмами розподілу;

7) суперечність між дерегуляцією та соціальними стандартами – економічна політика нерідко виступає за дерегуляцію, спрощення умов ведення бізнесу й мінімізацію державного втручання. Соціальна політика часто вимагає посилення регулювання – зокрема, стандартів охорони праці, соціального страхування, мінімальної зарплати [12]. Такий підхід ускладнює одночасну реалізацію обох напрямів;

8) конфлікт між політичною доцільністю та економічною раціональністю – соціальна політика часто є політично чутливою сферою, оскільки пов'язана з очікуваннями населення щодо державної підтримки. Економічна політика, орієнтована на раціональні рішення, може вступати в суперечність із політичними мотивами розширення соціальних програм перед виборами [9, с. 13].

Отже, потенційні конфлікти між економічною та соціальною політиками виникають через відмінність їхніх цільових орієнтирів: економічна політика зосереджується на підвищенні ефективності, тоді як соціальна – спрямована на утвердження рівності, соціальної справедливості й добробуту населення. Оптимальна державна стратегія має ґрунтуватися на узгодженні цих підходів і розробленні таких політичних рішень, що зменшують напругу між ними.

Попри можливі суперечності, сучасні дослідження надають аргументи на користь відсутності фундаментального конфлікту, доводять, що економічна й соціальна політики є взаємодоповнювальними, а соціальні інвестиції можуть стати чинником довгострокового економічного зростання. Соціально орієнтовані видатки – освіта, охорона здоров'я, професійна підготовка, активна політика зайнятості – формують людський капітал, що підвищує конкурентоспроможність економіки [13, с. 75; 4, с. 145]. У цьому сенсі соціальна політика виступає інвестицією, а не витратами. Ба більше, системи соціального захисту, які працюють ефективно, виконують функцію «автоматичних стабілізаторів»: вони пом'якшують економічні кризи й підтримують внутрішній попит, що зменшує глибину рецесій [1, с. 865; 3, с. 528]. Отже, розвинуті системи соціального забезпечення здатні стабілізувати макроекономічну динаміку, а не суперечити їй.

Ринкові й соціальні цілі обох політик мають двоїсту природу: з одного боку вони суперечливі, як зазначалося вище, з іншого – демонструють синергетичні властивості. Це отримало теоретичне втілення, зокрема, у наукових розробках Р. Дарендорфа – модель *homo sociologicus* (1958 р.), Р. Титмуса – модель (типологія) соціальної політики (1974 р.), Г. Еспінг-Андерсена – модель соціальної політики (типологія режимів держави добробуту) (1990 р.) [4, с. 73], П. Вайзе – модель *homo socioeconomicus* (1993 р.) тощо. У європейській науковій традиції модель соціальної політики ЄС, зазвичай, подають як поєднання (дуалістична основа) двох класичних підходів – бісмарківського (1880-ті рр.) і беверіджівського (1942 р.). У сучасній моделі розвитку держав, зокрема країн ЄС, набув поширення підхід «inclusive growth» – «інклюзивне зростання», який передбачає, що економічні й соціальні цілі не протиставляються, а реалізуються у взаємопов'язаній логіці [12]. Збалансована соціальна політика знижує

нерівність, яка, за дослідженнями OECD, сама по собі є бар'єром для сталого економічного зростання [7, с. 36].

Отже, між економічною та соціальною політиками не існує неминучої або системної суперечності. Потенційні конфлікти з'являються переважно в ситуаціях дисбалансу – коли соціальні програми реалізують без урахування бюджетних можливостей, або ж економічні перетворення впроваджують без належної оцінки їхніх соціальних наслідків. Оптимальним є такий підхід, за якого соціальна політика розглядають як необхідний елемент економічної стратегії, що забезпечує інституційну й соціальну стійкість суспільних систем, людський розвиток, стабільність і довгострокове зростання економіки.

У країнах із розвиненими економіками соціальний складник соціально-економічної політики відіграє провідну роль. Попри значні бюджетні витрати, соціальні програми розглядають як стратегічні інвестиції, а не як фіскальне навантаження [10, с. 7]. По-перше, соціальні видатки трактують як інвестиції у людський капітал. У моделях постіндустріальних економік інновації та високотехнологічні сектори визначають конкурентоспроможність, а отже, ключовим ресурсом стає якісний людський капітал. Високі соціальні видатки – на освіту, охорону здоров'я, професійну підготовку – забезпечують відтворення та розширення цього ресурсу, підвищуючи продуктивність праці. Це пояснює домінування соціального напрямку, оскільки він виконує функцію економічного мультиплікатора [4, с. 170].

По-друге, соціальна політика слугує механізмом зниження нерівності й стабілізації внутрішнього попиту [10, с. 3]. Дані OECD свідчать, що висока нерівність стримує економічне зростання, оскільки обмежує доступ до освіти, кредитів і ринку праці для значної частини населення [7, с. 91]. Відтак соціальна політика виконує не лише перерозподільну, а й стабілізаційну функцію, підтримуючи сукупний попит у періоди економічних коливань [3, с. 526].

По-третє, політичну стабільність і соціальну згуртованість варто тлумачити як стратегічний ресурс. Стійкі демократії з розвинутими інститутами розглядають соціальну політику як основу громадської довіри, що прямо впливає на якість управління, рівень інвестицій та економічну активність. Ефективне соціальне забезпечення знижує ризики соціальних конфліктів, підвищує політичну стабільність і створює прогнозоване середовище для бізнесу. У цьому сенсі соціальна політика стає елементом інституційної інфраструктури розвитку.

По-четверте, модель «соціальних інвестицій» є сучасним стандартом економічної політики. У XXI столітті країни ЄС, Канада й інші країни з розвинутою економікою перейшли до моделі «соціальних інвестицій», яка передбачає максимізацію майбутніх економічних вигод через поточні соціальні вкладення [14]. Це доводить, що соціальні програми не суперечать економічним цілям, а сприяють їхньому досягненню. Соціальні інвестиції, спрямовані на ранній розвиток дитини, молодіжну політику, інклюзію, активну зайнятість, формують робочу силу, здатну діяти у висококонкурентних економічних середовищах.

По-п'яте, довгострокові вигоди перевищують короткострокові витрати. Хоча соціальна політика є фінансово затратною, аналіз світового досвіду показує, що країни з розвинутими соціальними системами мають вищий ВВП на душу населення, стабільніший ринок праці й нижчий рівень бідності. Економічні розрахунки підтверджують, що витрати на якісну освіту, медицину, реабілітацію та зайнятість мають високий коефіцієнт повернення у вигляді підвищеної продуктивності та соціальної стабільності [7, с. 28].

Оцінювання взаємодії економічної та соціальної політик в Україні свідчить про наявність як окремих елементів взаємодоповнення, так і значних структурних суперечностей. Це зумовлено специфікою трансформаційної економіки, високим рівнем соціальних ризиків, воєнним станом, а також тривалими інституційними диспропорціями, характерними для постсоціалістичних держав [15, с. 35].

Аналізуючи ступінь синергії між економічною і соціальною політиками, відзначимо, що у низці сфер Україна демонструє спроби посилити узгодження соціальних й економічних пріоритетів. Аргументами на користь цього є:

1) інтеграція соціальної політики в інституційні реформи – реформа децентралізації створила підґрунтя для підвищення ефективності надання соціальних послуг завдяки укрупненню громад, зростанню їхніх бюджетів і наближенню рішень до населення [10, с. 3]. Це частково посилює синергію між економічним розвитком територій і соціальними пріоритетами [16];

2) орієнтація соціальних програм на розвиток людського капіталу – за останнє десятиліття соціальна політика України поступово зміщується від утриманських підходів до стимулювання можливостей: розвиток професійної освіти, реформа медицини, цифровізація соціальних послуг. Це відповідає концепції соціальних інвестицій, що розглядає людський капітал як ресурс економічного зростання;

3) урахування соціальних аспектів у макроекономічній політиці – у співпраці з МВФ Україна впроваджує політику таргетованих субсидій на енергоносії, що дає змогу поєднувати лібералізацію цін із соціальним захистом найбільш вразливих груп населення [17]. Це є прикладом збалансування економічної раціональності й соціальної справедливості.

Отже, певні елементи синергії простежуються, але їхня ефективність обмежена непропорційністю інституційних можливостей та слабкістю економічного підґрунтя. А чи переважають суперечності? Наукові дослідження й оцінювання міжнародних організацій свідчать, що для України все ще характерний домінуючий вплив розбіжностей між економічною та соціальною політиками:

1) фіскальні обмеження та висока витратність соціальної сфери – соціальні видатки стабільно становлять понад 20 % ВВП, що перевищує середні показники держав із подібним рівнем розвитку [16]. Це створює фіскальний тиск й обмежує можливості інвестицій у розвиток, оборону, інфраструктуру, а також інновації. Зростання боргового навантаження посилює конфлікт між економічною стабільністю та соціальною орієнтацією політики;

2) невідповідність між соціальними зобов'язаннями й економічним

потенціалом – Україна успадкувала від радянської системи високий рівень соціальних гарантій, однак економічна база їхнього утримання залишається недостатньою. Це проявляється у хронічному дефіциті Пенсійного фонду, високому рівні субсидування та низькій результативності соціальних програм;

3) конфлікт між ринковими реформами й соціальною чутливістю населення – економічні реформи (лібералізація тарифів, дерегуляція, земельна реформа) часто викликають соціальну напругу, що змушує уряд згортати або пом'якшувати економічні заходи, знижуючи їхню довгострокову результативність;

4) недостатня переорієнтація соціальної політики на розвиток людського капіталу – попри реформаторські наміри, соціальна політика залишається переважно компенсаторною, а не інвестиційною: частка витрат на освіту, охорону здоров'я та інновації знижується відносно зростання витрат на трансферти й дотації [11, с. 35]. Це формує стійку суперечність між довгостроковими економічними цілями й короткостроковим соціальним утриманням;

5) війна й післявоєнне відновлення як чинники поглиблення диспропорцій. Повномасштабна російська агресія підсилила потребу у соціальних видатках (допомога внутрішньо переміщеним особам (далі – ВПО), відновлення житла, медичне забезпечення) [16; 18, с. 45–46], тоді як економічна активність значно скорочується. Це посилює структурний розрив між економічними й соціальними можливостями держави.

У межах проведеного аналізу доведено, що стан економічної та соціальної політик свідчить про наявність лише фрагментарної та часто ситуативної синергії в Україні. Натомість переважають системні суперечності, зумовлені: обмеженим економічним потенціалом, високою соціальною навантаженістю на бюджет, демографічними й воєнними чинниками, нереформованістю інституцій соціального забезпечення, політичним циклом, що стимулює популізм у соціальній сфері. Отже, для України більш властива напружена взаємодія між соціальною та економічною політиками, де постійно виникає дисбаланс між потребами населення та економічними можливостями держави.

Рекомендації для посилення синергії між економічною і соціальною політиками на національному рівні:

1) запровадити середньострокову фіскальну рамку з «соціально орієнтованим» бюджетуванням – реалізувати середньострокове бюджетування (MTBF) [19, с. 20] з окремими «кошиками» для інвестицій у людський капітал (освіта, охорона здоров'я, професійна підготовка) і для соціального захисту. Варто забезпечити чітку пріоритизацію витрат і механізми захисту пріоритетних соціальних інвестицій під час фіскальних шоків. Стабільна фіскальна рамка дасть змогу поєднати бюджетну дисципліну з пріоритетним фінансуванням соціальних інвестицій, що підвищує довгострокову продуктивність [19, с. 40]. Ключовими показниками ефективності (далі – КРІ) цього інструменту є частка капітальних (інвестиційних) соціальних видатків у загальному бюджеті, індикатори стійкості дефіциту за шоківих сценаріїв;

2) переорієнтувати соціальні видатки в бік «соціальних інвестицій» – перевести частину трансфертів у програми, що підвищують людський капітал: ранній розвиток дітей, професійне навчання, програми повернення і працевлаштування ВПО / ветеранів. Соціальні інвестиції мають вищу віддачу у довгостроковій перспективі, а також сприяють зростанню продуктивності й зайнятості. Інструментами втілення можуть бути конкурентні гранти на інноваційні освітні проекти, програмне співфінансування з донорами, КРІ-орієнтоване фінансування закладів освіти, а результат – приріст індексу людського капіталу;

3) посилити систему цільового соціального захисту (ефективність і таргетинг) – удосконалити інформаційну інфраструктуру (єдиний соціальний реєстр), застосувати автоматизований механізм нарахування субсидій / допомог, підвищити цільовий характер виплат. Таргетовані трансферти знижують фіскальне навантаження та підвищують ефективність витрат, водночас зберігаючи захист найбільш вразливих верств населення [19, с. 71] Інструменти: єдиний соціальний реєстр, інтеграція даних Державної податкової служби, Пенсійного фонду, Єдиного державного реєстру, цифрові сервіси. КРІ: частка помилкових / нецільових виплат, час надання допомоги;

4) розвивати активну політику на ринку праці й систему перепідготовки – масштабувати програми перекваліфікації, стимулювати стажування у приватному секторі, запровадити ваучери на навчання для безробітних і ВПО. Активна політика працевлаштування знижує безробіття і поліпшує відповідність навичок попиту ринку – це ключ до синергії між соціальною підтримкою та економічним зростанням. Інструменти – партнерства з бізнесом, програми субсидій для працевлаштування, комунальні центри зайнятості, модернізовані через офіси управління проектами (РМО). Результат – вищий рівень працевлаштування випускників програм, скорочення термінів безробіття;

5) підвищити ефективність витрат у сфері охорони здоров'я й освіти – забезпечити перехід до платформи результат-орієнтованого фінансування (PBF) для медичних закладів і шкіл, стимулювання телемедицини й електронної освіти, концентрація інвестицій у первинній медицині, а також ранньому розвитку. Краща ефективність витрат підвищує якість послуг без пропорційного зростання бюджетних витрат. Інструменти: PBF-контракти, національні стандарти результатів, цифрові медичні картки. КРІ – показники доступності / якості охорони здоров'я й освіти (задоволеність, показники здоров'я, шкільна успішність);

6) зміцнити інституційну спроможність і координацію політик (створити міжвідомчу раду з «економіко-соціальної» координації) – заснувати при Кабміні міжвідомчу платформу (економіка + соціальна сфера) з участю Міністерства фінансів України, Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерства економіки, доквілля та сільського господарства України, міжнародних партнерів і бізнес-асоціацій. Платформа працюватиме для оцінювання регуляторних наслідків, координації інвестицій у людський капітал, а також підготовки політик «win-win», за яких у виграші будуть всі

сторони: економіка отримає вигоду, досягаючи належного рівня результативності, а соціальна сфера – соціальної справедливості. Координація знижує ризик суперечностей та полегшує інтегроване планування [20, с. 11, 19, 26]. Інструменти – регулярні оцінки впливу політик (далі – RIA), «пакети» реформ із соціальними компенсаторами. Результат – кількість міжвідомчих рішень із RIA, швидкість узгодження реформ;

7) використовувати інструменти публічно-приватного партнерства (далі – ППП) для соціальної інфраструктури – розширити ППП у модернізації наявних і будівництві нових лікарень, шкіл, житла для ВПО; розробити прозорі модельні контракти й механізми гарантій для інвесторів. ППП дає змогу мобілізувати приватні інвестиції в соціальну інфраструктуру, зберігаючи соціальну спрямованість послуг. Інструменти: стандартизовані договори, кредитні гарантії, співфінансування (co-financing). Показники результативності: обсяг приватних інвестицій у соціальну інфраструктуру, кількість реалізованих ППП-проектів;

8) сприяти регіональній і місцевій спроможності (децентралізація з відповідальністю) – передати повноваження та фінансові ресурси громадам на реалізацію проектів із людського капіталу (освіта, первинна медицина, місцеві програми зайнятості) з обов'язковими КРІ й системою підзвітності. Наближення рішень до місця підвищує ефективність і дає змогу краще інтегрувати локальні економічні ініціативи з соціальними заходами [20, с. 13, 31]. Інструменти – міжбюджетні трансфери за результатами, навчання місцевих адміністраторів, РМО-підтримка на рівні областей. КРІ – частка місцевих проектів із позитивним соціально-економічним ефектом, індекс спроможності органів місцевого самоврядування;

9) розбудувати систему даних і моніторингу (єдині дашборди результативності) – створити національний «інтегрований дашборд» показників соціально-економічного розвитку (КРІ для політик), доступний уряду й громадськості. Дані дають змогу оперативно коригувати політики й відстежувати вплив соціальних інвестицій на економіку. Інструменти: інтеграція реєстрів, відкриті дані, щоквартальні аналітичні огляди. КРІ: кількість показників у дашборді, частота оновлення, доступ / користування;

10) формувати «стратегічні пакети» реформ із супровідними соціальними компенсаторами – кожна реформа ринкового характеру (лібералізація тарифів, ринкова модернізація) має супроводжуватись соціальними заходами протекції (таргетовані субсидії, компенсатори для найуразливіших). Це дає змогу зменшити соціальний опір реформам і зберегти макроекономічну ефективність [19, с. 107]. Інструменти – соціальні «пакети» під час упровадження реформ, механізми тимчасової допомоги. Результат – кількість реформ із супровідними компенсаторами, рівень громадської підтримки реформ;

11) активно залучати донорів до співфінансування соціальних інвестицій (з прозорими умовами) – формувати проектні пакети соціальних інвестицій (освіта, охорона здоров'я, житло), які можна запропонувати EU/World Bank/UN/USAID/EBRD із чіткими результативними КРІ. Важливо забезпечити

прозорість і звітність, щоб донори бачили довгострокову ефективність. Донорська допомога може покрити «перехідний» дефіцит і спрямувати ресурси на інституційні інвестиції. Інструменти: інвестиційні паспорти проєктів, грантові конкурси, цільові фонди (trust-funds). Результати: обсяг донорського співфінансування за цільовими програмами, кількість реалізованих проєктів;

12) посилити комунікацію та залучення стейкхолдерів (соціальний діалог) – запустити регулярні платформи для діалогу з профспілками, бізнесом, громадськими організаціями для погодження політик. Варто впровадити прозорі консультації перед ухваленням великих реформ. Соціальний діалог підвищує легітимність політики, зменшує ризик популізму й сприяє узгодженню економічних і соціальних цілей [20, с. 8]. Інструменти – регулярні круглі столи, онлайн-платформи, публічні консультації. Результативні показники – кількість консультацій, рівень задоволення стейкхолдерів, час реакції на зауваження.

На нашу думку, запропоновані кроки поєднують фіскальну дисципліну й цільові інвестиції в людський капітал, інституційну координацію, цифровізацію систем соціального захисту й активну співпрацю з міжнародними партнерами. У сукупності вони сприятимуть трансформації соціальної політики з «утримувального» в «інвестиційний» складник економічного розвитку, що й становить сутність синергії між економічною та соціальною політиками.

Висновки. Підсумовуючи результати, зауважимо: аналіз економічної та соціальної політик є ключовим для розуміння механізмів функціонування та модернізації сучасних держав. Для України це має особливо важливе значення у сучасних умовах воєнного стану, системних реформ і євроінтеграції.

Потенційні суперечності між економічною та соціальною політиками спричиняє різна природа їхніх цілей. Конфлікти виникають за умов дисбалансу: коли соціальні програми фінансують без огляду на бюджетну спроможність або ж економічні реформи ігнорують соціальні наслідки. Оптимальна державна стратегія передбачає балансування цих підходів і пошуку моделей політики, які мінімізують зазначені конфлікти. Соціальний складник є доміантним у соціально-економічній політиці розвинутих країн, оскільки забезпечує високий рівень людського капіталу. Попри витратність, він виявляється економічно ефективним у довгостроковому періоді, тому його пріоритетність є раціональною та стратегічно обґрунтованою.

У межах проведеної розвідки з'ясовано, що взаємодія між економічною та соціальною політиками має несистемний і здебільшого ситуативний характер, водночас домінують глибинні суперечності. Як результат, для України більш характерною є напружена модель взаємодії соціальної та економічної політик, у межах якої постійно загострюється розрив між потребами населення та фінансово-економічними можливостями держави. У роботі обґрунтовано заходи, які інтегрують фіскальну відповідальність із цільовими інвестиціями в розвиток людського капіталу, посиленням інституційної узгодженості, цифровою модернізацією системи соціального захисту та активною взаємодією з міжнародними партнерами, що в комплексі створює передумови для зміщення соціальної політики з утриманських підходів

до стимулювання можливостей, її переорієнтації на «інвестиційний» складник економічного зростання, що й відображає змістовну основу синергії між економічною та соціальною політиками.

Список використаних джерел

1. Stiglitz J.E., Rosengard J.K. Economics of the public sector. 4th ed. New York, London: WW Norton & Company, 2015. 961 p. URL: https://www.academia.edu/37552359/Economics_of_the_Public_Sector_Joseph_E_Stiglitz (дата звернення: 02.12.2025).
2. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. Economics. 19th ed. Boston: McGraw-Hill Education, 2010. 745 p. URL: https://www.renessans-edu.uz/files/books/2023-11-01-09-34-52_47e2ec6feaf037dd8a2a9ac82cae0826.pdf (дата звернення: 02.12.2025).
3. Blanchard O. Macroeconomics. 8th ed. New York, London: Pearson, 2021. 577 p. URL: https://studylib.net/doc/27412885/macroeconomics-blanchard-8th-edition#google_vignette (дата звернення: 04.12.2025).
4. Esping-Andersen G. The Social Foundations of Postindustrial Economies. Oxford: Oxford University Press, 1999. 207 p.
5. Standing G. The Precariat: The New Dangerous Class. London: Bloomsbury Academic, 2014. 353 p. URL: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/58691/9781849664547.pdf> (дата звернення: 03.12.2025).
6. Okamura Y., Iyengar H. TMM, Andrews C. Wake-Up Call for Social Assistance? An Unfinished Mission to Reach the Poor and Beyond: State of Social Protection Report 2025 – The 2-Billion-Person Challenge Background Paper № 3. Washington, D.C. World Bank Group: Social Protection & Jobs. № 2510. March 2025. 78 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099816304042510848/pdf/IDU-89fa95d7-3cf8-4cc2-8d6c-989ca434a96a.pdf> (дата звернення: 13.12.2025).
7. In It Together: Why Less Inequality Benefits All. Paris: OECD Publishing, 2015. 336 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264235120-en> URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/05/in-it-together-why-less-inequality-benefits-all_g1g554a1/9789264235120-en.pdf (дата звернення: 13.12.2025).
8. Mavrozacharakis E., Tzagkarakis S.I. Modern Welfare State and Social Democracy: Interdependence and Policy Importance. *Open Access Library Journal*. 2018. Vol. 5. e4406. P. 1–39. DOI: <https://doi.org/10.4236/oalib.1104406>
9. Chapter 1: On the Path to Policy Normalization. International Monetary Fund Fiscal Monitor, April 2023. Washington, D.C.: IMF. 23 p. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/fiscal-monitor/2023/april/english/text.pdf> (дата звернення: 19.12.2025).
10. BIRTHA M., Groß-Wohlgemuth F., Fuchs M., Zólyomi E., Gjylsheni S. Building resilient social protection systems for all. *European Centre for Social Welfare Policy and Research*. 2025. № 3. P. 1–26. URL: https://www.researchgate.net/publication/388451844_Building_resilient_social_protection_systems_for_all (дата звернення: 17.12.2025).

11. Human Development Report 2023/2024. Breaking the gridlock. Reimagining cooperation in a polarized world. United Nations Development Programme. New York: UNDP, 2024. 324 p. URL: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).

12. The European Pillar of Social Rights Action Plan. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee and The Committee of the regions. Brussels: European Commission, 2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0102> (дата звернення: 08.12.2025).

13. Deming D.J. Four Facts about Human Capital. *Journal of Economic Perspectives*. 2022. Vol. 36. № 3. P. 75–102. DOI: <https://doi.org/10.1257/jep.36.3.75>

14. Hemerijck A. The Uses of Social Investment. Oxford: Oxford Academic, 2017. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198790488.001.0001>

15. Бурик З. Сучасні виклики реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення та в контексті сталого розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2025. № 13 (2). С. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.15421/152518>

16. Сивульська Н.М., Славкова А.А. Соціальний бюджет України: основні тенденції останніх років та реалії під час війни. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-154> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3520/3449> (дата звернення: 04.12.2025).

17. Євстігнеєва О. Як правильно монетизувати субсидії на електроенергію. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/energetika/yak-pravilno-monetizuvati-subsidiji-na-elektroenergiyu-808796/> (дата звернення: 15.12.2025).

18. Васильців Т. Г., Мульська О. П., Лупак Р. Л., Бідак В. Я. Збереження людського капіталу України в умовах війни (чинник соціальної уразливості населення): постановка проблеми. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 67. С. 43–48. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-06>

19. Ukraine: 2023 Article IV Consultation, Second Review under the Extended Arrangement. International Monetary Fund. Country Report. 2023. № 23/399. 204 p. DOI: <https://doi.org/10.5089/9798400261398.002>

20. Ukraine Country Programme. Meeting of the OECD Council at Ministerial Level. Paris: OECD Publishing, 7–8 June 2023. 42 p. URL: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/grc/grc-eurasia/Ukraine-Country-Programme.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).

References

1. Stiglitz, J.E., & Rosengard, J.K. (2015). *Economics of the public sector*. 4th ed. New York, London, WW Norton & Company. Retrieved from: https://www.academia.edu/37552359/Economics_of_the_Public_Sector_Joseph_E_Stiglitz [in English].

2. Samuelson, P.A., & Nordhaus, W.D. (2010). *Economics*. 19th ed. Boston: McGraw-Hill Education. Retrieved from: https://www.renessans-edu.uz/files/books/2023-11-01-09-34-52_47e2ec6efea037dd8a2a9ac82cae0826.pdf [in English].

3. Blanchard, O. (2021). *Macroeconomics*. 8th ed. New York, London: Pearson. Retrieved from: https://studylib.net/doc/27412885/macroeconomics-blanchard-8th-edition#google_vignette [in English].

4. Esping-Andersen, G. (1999). *The Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford: Oxford University Press [in English].

5. Standing, G. (2014). *The Precariat: The New Dangerous Class*. London: Bloomsbury Academic. Retrieved from: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/58691/9781849664547.pdf> [in English].

6. Okamura, Y., Iyengar, H. TMM, & Andrews, C. (2025). *Wake-Up Call for Social Assistance? An Unfinished Mission to Reach the Poor and Beyond: State of Social Protection Report 2025 – The 2-Billion-Person Challenge Background Paper*. № 3. Washington, D.C.: World Bank Group. Social Protection & Jobs. 2510. Retrieved from: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099816304042510848/pdf/IDU-89fa95d7-3cf8-4cc2-8d6c-989ca434a96a.pdf> [in English].

7. OECD (2015). In It Together: Why Less Inequality Benefits All. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264235120-en> *oecd.org*. Retrieved from: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/05/in-it-together-why-less-inequality-benefits-all_g1g554a1/9789264235120-en.pdf [in English].

8. Mavrozacharakis, E., & Tzagkarakis, S.I. (2018). Modern Welfare State and Social Democracy: Interdependence and Policy Importance. *Open Access Library Journal*, 5: e4406, 1–39. DOI: <https://doi.org/10.4236/oalib.1104406> [in English].

9. International Monetary Fund (2023). Fiscal Monitor. Chapter 1: On the Path to Policy Normalization. *imf.org*. Retrieved from: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/fiscal-monitor/2023/april/english/text.pdf> [in English].

10. Birtha, M., Groß-Wohlgemuth, F., Fuchs, M., Zólyomi, E., & Gjylsheni, S. (2025). Building resilient social protection systems for all. *European Centre for Social Welfare Policy and Research*, 3, 1–26. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/388451844_Building_resilient_social_protection_systems_for_all [in English].

11. United Nations Development Programme (2024). Human Development Report 2023/2024. Breaking the gridlock. Reimagining cooperation in a polarized world. *undp.org*. Retrieved from: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf> [in English].

12. European Commission (2021). *The European Pillar of Social Rights Action Plan*. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee and The Committee of the regions.

eur-lex.europa.eu. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0102> [in English].

13. Deming, D.J. (2022). Four Facts about Human Capital. *Journal of Economic Perspectives*, 36 (3), 75–102. DOI: 10.1257/jep.36.3.75 [in English].

14. Hemerijck, A. (ed.). (2017). *The Uses of Social Investment*. Online edn. Oxford: Oxford Academic, 20 July 2017. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198790488.001.0001> [in English].

15. Buryk, Z. (2025). Suchasni vyklyky realizatsii sotsialnoi polityky v umovakh viiny ta pislivoiennoho vidnovlennia ta v konteksti staloho rozvytku [Modern challenges of implementing social policy in the context of war and post-war reconstruction and in the context of sustainable development]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public administration*, 13 (2), 33–43. DOI: <https://doi.org/10.15421/152518> [in Ukrainian].

16. Syvulska, N.M., & Slavkova, A.A. (2024). Sotsialnyi biudzhet Ukrainy: osnovni tendentsii ostannikh rokiv ta realii pid chas viiny [The social budget of Ukraine: main trends of recent years and realities during the war]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 2024, 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-154> Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3520/3449> [in Ukrainian].

17. Yevstihnieieva, O. (2025). Yak pravylno monetyzuvaty subsydii na elektroenerhiiu [How to properly monetize electricity subsidies]. *epravda.com.ua*. Retrieved from: <https://epravda.com.ua/energetika/yak-pravilno-monetizuvati-subsidiji-na-elektroenergiyu-808796/> [in Ukrainian].

18. Vasylytsiv, T.H., Mulska, O.P., Lupak, R.L., & Bidak, V.Ya. (2022). Zberezhennia liudskoho kapitalu Ukrainy v umovakh viiny (chynnyk sotsialnoi urazlyvosti naselennia): postanovka problemy [Preservation of human capital of Ukraine in conditions of war (a factor of social vulnerability of the population): statement of the problem]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*, 67, 43–48. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-06> [in Ukrainian].

19. International Monetary Fund (2023). Ukraine: 2023 Article IV Consultation, Second Review under the Extended Arrangement. *Country Report*, 23/399. DOI: <https://doi.org/10.5089/9798400261398.002> [in English].

20. OECD (2023). Ukraine Country Programme. Meeting of the OECD Council at Ministerial Level. *oecd.org* Retrieved from: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/grc/grc-eurasia/Ukraine-Country-Programme.pdf> [in English].

Відомості про автора

АРБУЗОВА Тетяна Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки, Білоцерківський національний аграрний університет (09107, м. Біла Церква, вул. Симона Петлюри, б. 32, e-mail: tv_arbuzova@ukr.net,

ARBUZOVA Tetyana – Candidate of Economical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Management, Administration and International Economics, Bila Tserkva National Agrarian University (09107, Bila Tserkva, 32, Symona Petliury Str., e-mail: tv_arbuzova@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7806-8249>).

Надходження статті 23.11.2025.

Прийнято 14.12.2025.

Опубліковано 25.12.2025.

УДК 005.932-048.34

DOI: 10.37128/2411-4413-2025-4-2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ШЛЯХІВ ЛОГІСТИКИ ПОСТАЧАННЯ У СИСТЕМАХ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

КОЛЯДЕНКО С.В.,
доктор економічних наук,
професор кафедри комп'ютерних наук та
цифрової економіки

ТИТАРЧУК Є.О.,
кандидат технічних наук, старший викладач
кафедри комп'ютерних наук та
цифрової економіки

КІПОРЕНКО С.С.,
асистент кафедри комп'ютерних наук та
цифрової економіки,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

Зростаюча складність систем логістики постачання, що зумовлена цифровізацією, глобалізацією ринків і підвищенням рівня невизначеності зовнішнього середовища, істотно знижує ефективність традиційних статичних підходів до планування маршрутів. Волатильність попиту, нестабільність транспортної інфраструктури й логістичні ризики зумовлюють необхідність використання інструментів прийняття рішень, здатних функціонувати в умовах динамічних змін. У цьому контексті системи підтримки прийняття рішень (далі – СППР) відіграють ключову роль у підвищенні ефективності й надійності управління логістикою постачання.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад оптимізації шляхів постачання в системах підтримки прийняття рішень на основі використання економіко-математичного моделювання з урахуванням транспортних витрат, часу доставлення й ризикозорієнтованих параметрів.

У дослідженні застосовано методи системного й порівняльного аналізу, економіко-математичного моделювання, сценарного аналізу, а також проаналізовано алгоритмічні підходи, придатні для їхньої реалізації у СППР. Запропоновано узагальнену формалізацію

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF SUPPLY LOGISTICS ROUTE OPTIMIZATION IN DECISION SUPPORT SYSTEMS © 2025 by KOLIADENKO Svitlana, TYTARCHUK Yevhenii, KIPORENKO Svitlana is licensed under CC BY 4.0

